

2020-08-31
Infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Implementering av EUs vinterpaket, EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor

Industrigruppen Återvunnen Energi, IÅE, har följt arbetet inom EU med det s k Vinterpaketet och inväntat implementering av de delar som berör industrins möjligheter att kunna nyttiggöra restvärme i fjärrvärmesystemen. Vi har också följt hur implementeringen av de olika delarna av Vinterpaketet utretts av olika myndigheter och remitterats till berörda aktörer. När det gäller frågan om industrins restvärme, artikel 24 punkt 4 och 5, har vi noterat att regeringen ännu inte presenterat några förslag. Industrigruppen Återvunnen Energi är mycket intresserade av och angelägna att medverka till en bra implementering av artikel 24 punkt 4 och 5. Vid kontakt med departementet har vi erbjudits möjlighet att inkomma med synpunkter, vilka vi här lämnar.

Bakgrund

1. Industrigruppen Återvunnen Energi, IÅE, samlar företag som levererar restvärme till fjärrvärmenäten på flera orter i Sverige. IÅE bevakar nyheter på området och sprider information om nyttan med att använda restvärme.
2. Restvärme, eller industriell spillvärme, är en biprodukt från industriella processer som i sig inte förorsakar några miljö- eller klimatutsläpp. I fjärrvärmen kan den ersätta el eller primärenergi i form av fossila bränslen, biobränslen eller förbränning av avfall som i så fall kan komma till användning på annan ort. I den mån restvärme ej kommer till användning går den till spillo. Det finns därför anledning att arbeta för ökad användning av restvärme. Vi konstaterar att restvärme är något som framhålls för att nå målet om fossilfrihet i den färdplan som regeringens initiativ Fossilfritt Sverige tagit fram för uppvärmningsbranschen. *”Genom att tillvarata sådan restvärme kan energi som annars gått till spillo utnyttjas för uppvärmning av byggnader. Därmed kan den spillenergin ersätta annan värmeproduktion baserad på »prima energi« i form av olika bränslen eller el. Om de energibärare som ersätts är fossila så bidrar restvärmen därmed direkt till uppvärmningssektorns fossilfrihet.”*
3. Industrins leveranser av restvärme till fjärrvärmenäten bygger på lokala avtal mellan industrin och de företag som äger fjärrvärmenäten. Dessa avtal gynnar båda parter. Industrin får avsättning för biprodukten restvärme och förbättrar dessutom sin energieffektivitet och konkurrenskraft. Fjärrvärmebolaget får tillgång till utsläppsfri värme och får minskat behov av egna investeringar. Oftast handlar det om långa och trygga avtal för båda parter.

4. Enligt Energimyndigheten var de totala leveranserna av restvärme till fjärrvärmesektorn 4.793 GWH år 2018. Restvärmen utgör därmed 7,9 procent av fjärrvärmelieferanserna i Sverige. År 2004 nåddes en toppnotering på 12,3 procent. Sedan nuvarande reglering av villkoren för anslutning av restvärme i det fall parterna inte kommer överens, "Lagen om Reglerat tillträde till fjärrvärmenäten" trädde ikraft 2014 har andelen restvärme i fjärrvärmenät gått från 7,8 procent (2013) till 7,9 procent (2018). En uppgång på endast 0,1 procentenheter. Det bör noteras att förändringar år för år varierar med efterfrågan på värme som är väderstyrd men det är ändå tydligt att restvärmens andel inte ökar över tid.
5. I proposition 2013/14:187 "Reglerat tillträde till fjärrvärmenäten" beskrev regeringen motivet till regelförändringen; "*I vissa fall kan det dock vara svårt att nå en frivillig överenskommelse. Detta kan leda till att värmepotential inte utnyttjas eller att möjligheter till effektivt utnyttjande av näten inte tas till vara.*" Regeringen konstaterade även att "Det finns en outnyttjad potential för användning av restvärme i fjärrvärmenäten som är i storleksordningen det dubbla mot vad som används i dag."
6. Den myndighet som ansvarar för tillsyn av dagens reglering, Energimarknadsinspektionen, har inte haft ett enda ärende med anledning av Fjärrvärmelagens (2008:263) §37 om reglerat tillträde.
7. Vi kan nu konstatera att andelen restvärme varit konstant över många år vilket visar att den svenska regleringen behöver ändras och att det därför finns anledning att göra det i samband med implementering av EU-direktivet.

EU-direktivet

Enligt artikel 24 punkt 4a ska andelen energi från förnybara energikällor och från spillvärme öka med minst en procentenhet som årligt genomsnitt 2021-2025 och 2026-2030. Medlemsstater som redan har mer förnybar energi än 60 procent ska dock kunna "*...räkna eventuella sådana andelar som fullgörande av den genomsnittliga årliga ökning som avses*". Sverige torde med hänsyn till fjärrvärmens primärenergianvändning kunna hänvisa till detta. Intentionen att ha ett mål för ökad användning av förnybart och restvärme bör dock noteras.

Enligt artikel 24 punkt 4b ska MS

"Säkerställa att systemansvariga för system för fjärrvärme eller fjärrkyla är skyldiga att ansluta leverantörer av energi från förnybara energikällor och från spillvärme och spillkyla eller är skyldiga att erbjuda att ansluta och att köpa värme eller kyla som produceras från förnybara energikällor och från spillvärme och spillkyla från tredjepartsleverantörer baserat på icke-diskriminerande kriterier som fastställs av den behöriga myndigheten i den berörda medlemsstaten när de behöver genomföra ett eller flera av följande alternativ:

i) Tillgodose efterfrågan från nya kunder.

ii) Ersätta befintlig produktionskapacitet för värme eller kyla.

iii) Utöka befintlig produktionskapacitet för värme eller kyla."

Det som står i 24 punkt 4b kan relateras till den svenska Fjärrvärmelagens §37 om "reglerat tillträde" men kan också relatera till totalmarknaden för fjärrvärme och/eller om det finns andra incitament för att kunderna ska efterfråga mer restvärme.

När det gäller direktivets artikel 24 punkt 5 relaterar detta också till Fjärrvärmelagens §37.

IÅEs förslag

Sverige har en samlad andel förnybart och restvärme som är över 60 procent men vi kan konstatera att andelen restvärme stagnerat. Vi kan också konstatera att fjärrvärmens inte ökar sin andel av värmemarknaden. Sverige borde agera enligt intentionerna i förnyelsedirektivet och sätta upp ett årligt mål för ökad användning av restvärme. De förslag vi lämnar här tar fasta på de fall då industri och nätägare inte kommer överens.

1. Se över nuvarande reglering

Sedan vår nuvarande lagstiftning om "reglerat tillträde" infördes har andelen restvärme i fjärrvärmens stagnerat. Att det dessutom inte förekommer några ärenden hos tillsynsmyndigheten sedan start visar enligt IÅE på att det råder en sådan obalans i lagstiftningen mellan nätägare och externa värmeproducenter att externa producenter inte finner anledning att tillämpa lagen om "reglerat tillträde".

Det finns därför anledning att se över lagstiftningen när det gäller ansvaret för investeringskostnader (§37c) och för var anslutningen ska ske (§37b). Idag måste extern värmeleverantör svara för hela investeringskostnaden utan att vara garanterad någon avsättning. I detta sammanhang är det viktigt att notera skillnader i affärsmodeller hos nätägare och extern värmeleverantör gör att tidsperspektiv på avskrivningar kan skilja sig väsentligt. Ur industrins perspektiv borde ansvaret och risken för investeringar i ledningsnät därför delas så att nätägaren också har incitament att utnyttja investeringen.

2. Skapa ekonomiska incitament

Det finns betydande samhällsvinster för alla med ökad andel restvärme i fjärrvärmens. Restvärmesamarbeten ger vinster på flera olika systemnivåer; företagsekonomiskt, samhällsekonomiskt och hållbarhet. En fallstudie för SSAB, Borlänge Energi och Borlänge kommun visar att restvärmesamarbetet tillfört värden inom samtliga perspektiv.¹ Nyttjande av industrins restvärme ger också högre total nytta i hela värdekedjan av de insatsråvaror som används. Om exempelvis skogsråvara används primärt för att producera papper och samtidigt via restvärme värmer upp bostäder ges en värdeökning med 11 gånger i alla led. Om skogsråvara istället går direkt till energiproduktion blir istället den totala värdeökningen mindre än hälften. (källa: Södra).

Det borde skapas ekonomiska incitament för ökad användning av restvärme. En möjlighet vore att ge möjlighet till överavskrivningar för investeringar i teknik och infrastruktur som krävs för att leverera restvärme till fjärrvärmesystemen. En annan kan vara att med inspiration från elmarknaden införa någon form av certifikat för utsläppsfri värme.

3. Satsa på infrastruktur för värme

I många fall är det avstånd och nätstorlek som utgör hinder för effektivare användning av fjärrvärme. Då fler än industri och nätägare vinner på ökad användning av värme skulle man kunna tänka sig att ansvaret för större och strategiska nätinvesteringar som möjliggör mer

¹ Björnsdotter, A, Återvinning av industriell restvärme som värdeskapande process
– En fallstudie på SSAB EMEA i Borlänge, KTH 2012

användning av restvärme kunde tas av t ex Svenska Kraftnät. Även statliga klimatsatsningar på kommunal nivå borde kunna användas för att finansiera nätutbyggnad till industri. Industri och nätägare skulle också kunna ges incitament för investeringar i nät som gör att mer restvärme kan tas tillvara.

IÅE medverkar gärna i en fortsatt dialog med departementet kring hur dessa åtgärder kan utformas.

Malmö 2020-08-31

Anders Ydstedt

Talesperson för Industrigruppen Återvunnen Energi